

„A gyalogos osztályban is, amilyen a miénk volt, egyetemi igényességgel tanított, de úgy, hogy senki sem félt a matematikától. Akkor ez nekem fel sem tűnt. Nem azért, mert én nem féltém, hanem valószínűleg azért, mert a nálam sokkal gyengébb osztálytársaim sem féltek a matematikától. Ma már tudom, hogy ez rendkívüli tanári teljesítmény. Van olyan értékes, mint ahogyan összehozta azt a nevezetes matematikai osztályt.

Figyelte, kinek milyen a tudásszintje, s ha valaki ahhoz képest előrelépett, azt értékelte. Voltak olyan osztálytársaim, akik matematikából könnyen megbukhattak volna, mégis stabilan tartották a kettest. Időnként még hármast is elértek. Ezeket a gyerekeket rendszeresen megdicsérte. Nem adott nekik ötöst. Arról szó sem lehetett. Azonban aki lelkiismeretesen dolgozott, és egy kicsit előrébb lépett, azzal érezte, hogy ezt az erőfeszítést elismeri.”

Egy Rábai-tanítvány, ma a matematikai tudományok doktora
(Forrás: Természet Világa, 2012. június)

Rábai Imre 1926. július 9-én született Mezőkovácsházán. Gimnáziumi tanulmányait Szegeden végezte. 1944 júniusában munkaszolgálatra vitték, majd októberben erőltetett menetben Wiener Neustadtba terelték. Innen Dachaubába, a koncentrációs táborba, majd a mülldorfi kényszermunkatáborba került. A tábor 1945 április 30-i felszabadulása után egy amerikai katonai kórházban lábadozott, csak ősszel tudott Szegedre visszatérni¹. 1945 decemberében érettségizett.

1951-ben a Szegedi Pedagógiai Főiskolán matematika-fizika-kémia-szakos tanári diplomát, majd 1954-ben az ELTE levelező tagozatán gimnáziumi matematika szakos tanári diplomát szerzett. 1956-ig a szegedi főiskolán, majd a Szegedi Tudományegyetem Bolyai Intézetében volt tanársegéd. 1956-tól 1958-ig a pécsi Janus Pannonius gimnáziumban, majd a budapesti Toldy Ferenc gimnáziumban tanított.

Rábai Imre nagyon hamar a matematikaoktatás országosan elismert egyénisége lett. Ennek köszönhető, hogy 1958-ban kinevezték a budapesti Fazekas Mihály gimnáziumba vezető tanárnak, ahol matematikatanárok módszertani továbbképzését végezte, és egy matematikaszakkört is elindított.

Az 1960-as évek elején az oktatási kormányzatban felmerült egy (szovjet mintára tervezett) speciális matematika tagozatos gimnáziumi osztály elindítása, amelyről a végső döntés 1962 augusztusában született meg. Az osztályt a Fazekas Mihály gimnáziumban indították, és az osztály matematikatanárának Rábai Imrét kérték fel. Rábai Imre eleget tett a felkérésnek, és ezzel óriási feladatot vállalt magára. Az osztály elindításában nemcsak az adminisztratív feladatokat és a gyerekek összegyűjtését végezte el, de a képzés teljes tanmenetét is ő dolgozta ki. A heti 10 órás, emelt szintű óraszám és a válogatott osztály igen gyors haladási üteme hatalmas tananyag és a hozzá tartozó feladatsorok összegyűjtését igényelte. De ezenfelül arra is volt gondja, hogy előadóként megnyerje a magyar matematika számos kiválóságát: meghívására Hajnal András, Péter Rózsa, Pólya György, Révész Pál, Varga Tamás tartottak iskolai órákat az osztálynak. Mély belátást és bölcsességet tükrözött az a döntése, hogy az osztályfőnöki tisztséget nem vállalta el, hanem a feladatra Komlós Gyulát, korábbi kollégáját kérte fel: „Elég voltam én nekik a megemelt óraszámú, választott szaktantárgyukból... Ismertem Komlós erőit, tudását, gyerekszerető emberségét. Komlós Gyula nagyon közel tudott kerülni a gyerekek lelkéhez, igazi csapattá kovácsolta az osztályát,” mondta erről később. Rábai Imrének ez a választása döntő hatást gyakorolt sokak életére az osztály tagjai közül; e sorok írójának életére mindenképpen.

Ezekben az években Rábai Imre tanítványai szinte minden számottevő országos matematikai versenyt megnyertek, és kiemelkedő eredményességgel képviselték Magyarországot a Nemzetközi Matematikai Diákolimpiákon is. (Volt olyan év, amikor a diákolimpiára kiküldött nyolctagú csapat öt tagja az osztályból került ki, és a csapat három másik tagja is a Fazekas Gimnázium alacsonyabb évfolyamú matematika tagozatos osztályába járt.)

Rábai Imrének ez az úttörő vállalkozása óriási hatást gyakorolt a hazai matematikaoktatásra. A Fazekas Gimnázium a 60-as évek óta a magyar matematikaoktatás fellegvára. Példáját számos gimnázium követte az országban, és így épült ki a matematikai tehetséggondozás országos rendszerének egyik pillére.

Rábai Imre 1965-ben és 1966-ban már csak félállásban dolgozott a Fazekas gimnáziumban (az osztályának megtartása mellett), és a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészkar Matematika Tanszék adjunktusa lett. Később a BME Tanárképző és Pedagógiai Intézetébe került, és innen ment nyugdíjba 1992-ben, de nyugdíjasként még 1999-ig dolgozott.

Rendszeresen publikált a matematika módszertanáról, és a témában számtalan előadást tartott. Ő indította el 1966-ban a TIT rendkívül népszerű és több évtizeden át működő egyetemi felvételi előkészítő matematika kurzusait. Hosszú pályafutása alatt nagyon sok könyvet, feladatgyűjteményt, a matematika különböző ágait gyakoroltató, az érettségire vagy egyetemi felvételihez készülőket segítő példatárat és egyéb oktatási segédanyagot írt. Ezek nagy része sok kiadást ért meg, és a mai napig nagy népszerűségnek örvend.

Rábai tanár úr munkásságáért 1967-ben Beke Manó díjban, 1999-ben a Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt kitüntetésben részesült, 2001-ben a Bolyai János Matematikai Társulat örökös tagjává választották, 2003-ban elnyerte a Rátz Tanár Úr Életműdíjat, 2013-ban pedig az Apáczai Csere János-díjat. Halálával a magyar matematikatanítás egy legendás alakja távozott körünkől.

¹ Erről bővebben ír ő maga itt: *Rábai Imre: Törtéreszek*;
<https://zachor.hu/cikkek/rabai-imre-tortreszek> (A Szerk.).

1981 és 2004 között minden évben több felvétélre előkészítő feladatsort küldött, illetve inkább hozott be személyesen a KöMaL szerkesztőségébe, hogy el is magyarázhassa, miért éppen ezt vagy azt a feladatot tűzte ki, és miért épp azt a megoldást választotta, amit leírt. Mindezt huncut mosollyal a szemében, örömmel, hogy van, akinek elmondhatja, és ha megjelenik a lapban, mennyien tudnak majd tanulni belőle. Az utolsó években minden feladatsort valakinek az emlékére ajánlott, nekem mindig elmesélte, ki is volt az. Amikor a lapban másoktól is közöltünk felvételi feladatsorokat, morgolódott: ezek nem olyanok, mint az övé . . . Az utolsó alkalommal azt mondta, ő már régóta nem tanít, azóta változhattak a dolgok, jöjjenek a fiatalabb kollégák. Persze tudom, hogy meg volt győződve arról, hogy ő jobb feladatokat tudna kitalálni.

Nagyon büszke volt az első matektagozatos osztályára, tulajdonképpen annak minden tagjára, külön-külön is. És a tanítványai is büszkék voltak rá, szerették. Akárkinek a visszaemlékezését olvastam vagy láttam videón ebből a híres osztályból, Rábai tanár urat, később kollégaként Imrét szinte piedesztálra emelték.

Gondosan válogatott újabb és újabb feladatsorait biztosan sok tanár őrzi és használja, hiszen csaknem haláláig a Bolyai János Matematikai Társulat Vándorgyűlésein, illetve képzéseken, konferenciákon, ahova csak meghívták, előadást tartott belőlük. Örök fiatalként halt meg